

Пирог Г. В. Зв'язок життєвих стратегій сучасної молоді з психологічним віком: теоретичні аспекти / Г. В. Пирог, Л. О. Мороз // Сучасні наукові дослідження в психології та педагогіці – прогрес майбутнього : збірник наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції. – Одеса : ГО «Південна фундація педагогіки», 2018. – С. 22-25.

Пирог Г. В.

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та практичної психології

Мороз Л. О.

студентка магістратури
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

ЗВ'ЯЗОК ЖИТТЄВИХ СТРАТЕГІЙ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ З ПСИХОЛОГІЧНИМ ВІКОМ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Для сучасної молоді питання вибору стратегії проектування власного життєвого шляху залишається актуальним. Сучасній молоді одночасно притаманні як надії і прагнення досягти високих цілей, так і розчарування від власних життєвих досягнень. У молоді не завжди є реалістична картина власного майбутнього, життєва перспектива може бути розмитою, тому і майбутнє без втілення в життя бажаних цілей уявляється несподіваним. Існує нагальна потреба в розумінні того, як особистість шукає відповідності між власним життям та своїми очікуваннями, певними планами, цілями. Проте проблема особистісного самовизначення молоді у контексті сприймання й осмислення ними власного життєвого шляху, формування життєвої перспективи на сьогодні розроблена ще недостатньо.

Проблематика життєвих стратегій особистості розглядалася у різних аспектах: як проблема життєвого шляху (Б. Ананьєв, Ш. Бюлер, С. Рубінштейн), як стратегія життя (К. Абульханова-Славська, Ю. Рєзнік, Є. Смірнов), як побудова життєвої перспективи (К. Левін, Ж. Нюттен), як вибудовування часової перспективи (Є. Головаха, О. Кроник) тощо. Сучасні дослідження смисложиттєвих орієнтацій і базової життєвої позиції свідчать про цілеспрямованість молодих людей, їх спроможність контролювати життя та приймати рішення, прагнення до насолоди життям [7]; про те, що події минулого для молодих людей сприймаються як значимі життєві уроки, як цінний життєвий досвід, ресурс для подальших життєвих звершень [6].

У центрі уваги даної роботи – розкриття змісту поняття життєвої стратегії та характерних ознак її формування у сучасній молоді у зв'язку з психологічним віком.

Стратегія життя у сучасному розумінні – це стратегія пошуку, обґрунтування й реалізації своєї особистості в житті шляхом співвіднесення життєвих вимог з особистісною активністю, її цінностями й способом самоствердження [8]. Найбільш важливими, на думку О. Васильєвої та О. Демченко, характеристиками життєвої стратегії є рівень відповідальності, ступінь свідомості життя, система цінностей і відносин людини. У процесі розвитку суспільства й зміни суспільної моралі людина може переосмислювати свою систему цінностей, внаслідок чого її життєві цілі наповнюються іншим змістом [2, с. 170].

-22-

Особливим регулятором, що допомагає людині організувати своє життя, не відступаючи від сформованих цінностей, може виступати сенс життя, який, на думку К. Абульханової-Славської і є регуляцією ходу життя, що індивідуально виявляється відповідно до цінностей і індивідуальної спрямованості даної особистості [1, с. 102].

Розвиток особистості пов'язаний з життєвими планами, осмисленням життєвих перспектив. У життєвих планах реалізуються, конкретизуються в хронологічному та змістовому аспектах життєві цілі. Усвідомлення потреби та необхідності в плануванні життєвого шляху призводить до виникнення життєвої перспективи – особливого утворення, де події минулого, теперішнього та майбутнього структуровані та впливають на подальший життєвий шлях (Є. Головаха, О. Кронік).

Життєва перспектива – це система уявлень людини про майбутнє. Це поняття, за Є. Головахою, доцільніше використовувати при характеристиці основних часових, структурно-змістових компонентів, пов'язаних із уявленнями людини про власне майбутнє. Життєві цілі та плани, ціннісні орієнтації є ядром життєвої перспективи [4]. Життєва стратегія є сформованою, якщо у особистості наявні осмислені життєві цілі, ціннісні орієнтації та визначені життєві позиції.

Гнучко перемикається між думками про минуле, теперішнє або майбутнє дозволяє особистості «збалансована часова перспектива» (Ф. Зімбардо). Вчений вважає, що часова перспектива як психологічний конструкт залежить від оцінки ресурсів, від особистісних і соціальних оцінок; її оптимальний профіль збігається з певним поєднанням показників за шкалами часових орієнтацій [5].

Власний життєвий світ кожного індивіда залежить від його відношення до часу, індивідуального оцінювання і переживання. Ф. Василюк виділяє типи особистості за відношенням до часу: людина, що живе в теперішньому, повністю заперечує реальність, у неї відсутня перспектива і ретроспектива; особистість має деяку просторово-часову перспективу і реалістичні переживання життя; особистість ціннісно переживає наявність часових зв'язків «спочатку-потім»; особистість з творчим переживанням і ставленням до власного життя. Досконале перетворення реальності та вироблення нової життєвої реальності можливе при умові «ціннісного» та «творчого» ставлення до оцінки часу особистості [3, с. 150-151].

Виділена типологія особистості за критерієм психологічного часу не відображає в повній мірі структуру життєвих стратегій, тому ми пропонуємо свою модель психологічних особливостей зв'язку життєвих стратегій та психологічного віку особистості (табл. 1.).

-23-

Таблиця 1

Особливості життєвих стратегій в залежності від психологічного віку

Психологічний вік	Життєві стратегії
Менший від хронологічного віку	- життєві цінності, характерні для юнацького віку; - життєві домагання – завищені; - життєві перспективи – великі
Відповідає хронологічному	- цінності, характерні для періоду ранньої дорослості (20-30 років); - життєві домагання – адекватні; - життєві перспективи – оптимальні
Більший за хронологічний вік	- цінності, характерні для 2-ї фази дорослості (30-40 років); - життєві домагання – занижені; - життєві перспективи – звужені

Дана модель передбачає наявність трьох типів психологічного віку особистості (менший, більший та відповідний хронологічному віку) у взаємозв'язку зі структурними компонентами життєвих стратегій особистості, таких як життєві цінності, життєві домагання та життєві перспективи.

Припускаємо, що відповідність життєвих цінностей психологічному віку наступна: чим психологічний вік менший за хронологічний, тим більш будуть представлені життєві цінності юнацького віку; якщо психологічний та хронологічний вік відповідають один одному, то і життєві цінності будуть відповідати віку, якого досягла особистість (період ранньої дорослості); при

психологічному віці, більшому за хронологічний, життєві цінності будуть відповідати рівню, якого особистість ще не досягла (цінності, характерні для 2-ї фази дорослості).

В залежності від психологічного віку життєві домагання та перспективи особистості будуть різними. При меншому психологічному віку життєві домагання будуть завищеними, а життєві перспективи – великими; при відповідності психологічного та хронологічного віку життєві домагання будуть адекватними, а життєві перспективи – оптимальними; при більшому психологічному віку життєві домагання будуть заниженими, а життєві перспективи звуженими.

Таким чином, запропонована модель відображає зв'язок психологічного віку особистості зі структурними компонентами життєвих стратегій особистості та дозволяє провести його емпіричну перевірку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Абульханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
2. Васильева О. С., Демченко Е. А. Изучение основных характеристик жизненной стратегии человека // Психология смысла жизни [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://lifekeys.jinonet.ru/Smysl/smysl-2.htm>
3. Василюк Ф. Е. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций) / Ф. Е. Василюк. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 200 с.
4. Головаха Е. И. Жизненная перспектива и ценностные ориентации личности / Е. И. Головаха // Психология личности в трудах отечественных психологов. – СПб.: Питер, 2000. – С. 256-269.
5. Зимбардо Ф. Парадокс времени. Новая психология времени, которая улучшит вашу жизнь / Ф. Зимбардо, Дж. Бойд. – СПб.: Речь, 2010. – 352 с.
6. Марчук К. А., Пирог Г. В. Наративне дослідження формування базової життєвої позиції студентів ВНЗ / К. А. Марчук, Г. В. Пирог // Науковий вісник

Херсонського державного університету. Серія : «Психологічні науки». – Випуск 2. Том 2. – Херсон, 2017. – С. 37-41.

7. Пирог Г. Особливості смисложиттєвих орієнтацій користувачів соціальних мереж раннього дорослого віку / Г. Пирог, О. Мельник // «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» : збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 2. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2017. – С. 30-35.

8. Резник Ю. М. Жизненные стратегии личности (опыт комплексного анализа) / Ю. М. Резник, Е. А. Смирнов. – М.: Институт человека РАН, Независимый ин-т гражданского об-ва, 2002. – 260 с.